

- зовнішні джерела права, тобто зовнішнє закріплення (вираження) в документальній формі правових норм за допомогою правил юридичної техніки з метою акумулювання, збереження, поширення на суспільні відносини норм права.

III. В залежності від процесу утворення джерела права розуміються в двох значеннях, а саме як:

- первинні джерела права, які відображають об'єктивні потреби у зміні правового регулювання, тобто виступають в якості факторів правоутворення, які ініціюють його початок та визначають в подальшому зміст правоутворення. Наприклад, первинними джерелами права можливо вважати результати громадського обговорення проекту нормативно-правового акту, які матимуть обов'язковий характер для врахування у подальшій підготовці проекту;

- вторинні (похідні) джерела права, в якості яких виступає волевиявлення правотворця, її форма виразу, зміст формально виражених джерел права, які являють собою результат правоутворення. В якості прикладу можливо назвати подальшу підготовку остаточної редакції проекту нормативно-правового акту із врахуванням висловлених громадськими формуваннями зауважень і пропозицій та його прийняття.

Список використаних джерел

1. Тополевський Р. Б. Системні зв'язки юридичних джерел права: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Тополевський Руслан Богданович. – Х.: НУВС, 2004. – 204 с.
2. Ковтун Д. В. Источники частого права: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Ковтун Дмитрий Викторович. – Казань, 2007. – 178 с.
3. Удалов Д. Э. Источники процессуального права: общетеоретический аспект: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Удалов Денис Эдуардович. – М., 2010. – 198 с.
4. Богдановская И. Ю. Источники права на современном этапе развития «общего права»: Дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Богдановская Ирина Юрьевна. – М., 2007. – 187 с.
5. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 584 с.
6. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – М.: Юристь, 1997. – 672 с.
7. Протасов А. Н. Модель надлежащей правовой процедуры: теоретические основы и главные параметры / А. Н. Протасов // Советское государство и право. – 1990. – №7. – С.14-22.

SANCTA SEDES І ІНТЕГРАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ: НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА (НПС)

Крупський М.

(аспірант Інституту законодавчих передбачень і правової експертизи)

Науковий керівник – д.ю.н., професор В.В. Костицький

Анотація. Стаття присвячена висвітленню нових інструментів захисту НПС, серед яких важливе місце посідають інструменти впливу на свідомість суспільства в рамках інтегрального підходу. Відмічено важливість інтегрального підходу у вирішенні надскладних проблем захисту НПС. Визначено поняття екологічної етики та її місце в інтегральному підході. На прикладі енцикліки "Славен будь" продемонстровано, яким чином відомі постаті, митці, релігійні діячі можуть привернути увагу суспільства до проблем НПС. Доведено важливість етичної складової у надіях змінити ставлення людини до живої природи.

Krupskiy M. Sancta Sedes and integral ecology: new instruments for environmental protection

Annotation. This article highlighted new tools, devoted to the environmental protection, including the important place occupied by instruments of influence on the consciousness of society as part of integral approach. It was noted the importance of an integral ecology approach in solving complicated problems of environmental protection. Was defined concept of environmental ethics and its place in the integral ecology approach. For example was analyzed Pope encyclical "Praise Be", which demonstrated how famous people, artists, religious leaders can draw public attention to the problems of environmental protection. In this document was shown for main direction for new level of environmental protection. First of all it is understanding of the current problem in ecology, lack of international coordination. Second is capacity of humanity to change situation. Third is importance of unifying efforts (integral approach) and see many perspectives and levels in our common goal. And forth –

importance of dialogue between all participants (all government and non-government institutions, authorities, religious leaders, famous artists etc.

Importance of ethical component gave hope for changes in the relationship between man and nature. Author finished with important question of future possible restrictions of rights and freedoms, trying to gain «common good» for our planet. With integral ecology approach and uniting efforts of all countries in the world this question will become a crucial in near future.

Ця стаття присвячена новим інструментам захисту навколишнього природного середовища, а саме впливу відомих постатей на формування нового бачення суспільства щодо проблем екології. У якості прикладу аналізується «*Laudato si*» (Славен будь) – енцикліка Папи Франциска, присвячена збереженню планети.

Увесь світ шукає нові інструменти для захисту НПС. Швидка зміна клімату, зростання темпів забруднення, виснаження природних ресурсів – не опис проблем майбутнього, а реальності сьогодення. Крім реальних викликів у економічній і політичній сфері головним викликом залишається зміна свідомості людини щодо її ролі у збереженні природи, більш дбайливе ставлення до навколишнього середовища. Тут можуть бути задіяні нові інструменти та моделі захисту НПС.

Шон Есбьорн-Харгенс, інтегральний теоретик, у першому розділі своєї відомої книги “Інтегральна екологія” відмічає наступне: “Збільшується визнання складності екологічних проблем і це веде лідерів природнозахисних організацій, різних агентств, регуляторних інституцій і дослідницьких закладів шукати більш інтердисциплінарну, мультидисциплінарну і навіть трансдисциплінарну модель, яка дасть розуміння і вирішить проблеми екології” [1, с.5].

Для дослідника інтегральний підхід, який він сам визначає, як той, що розглядає ситуацію з різних перспектив, “мета-парадигмістично”, є шляхом взаємного обміну ідеями, який збагатить рішеннями усіх, хто переймається викликами сьогодення [1, с.5].

І дійсно інтегральний підхід у час глобалізації видається чи не єдиним виходом для вирішення комплексних проблем сьогодення. На жаль бар’єрів ще багато: кордони, нерівномірність розподілу фінансів, гонка озброєння. Також проблемою є жорстка конкурентна боротьба за природні ресурси та ринки [2, с.140-142].

Але головною проблемою, мабуть є свідомість людей, їх розуміння своєї ролі у захисті навколишнього природного середовища. Тому разом не менш важливим інструментом у створенні моделей захисту нашої планети від шкідливої діяльності людини є зміна свідомості суспільства, закладення нових ідей співіснування людини у природі.

XX століття стало свідком формування нової науки - екологічної етики - галузі міждисциплінарних знань, предметом якої є моральні та духовні аспекти ставлення людини до живої і неживої природи [3].

Розуміння стійкої етичної та моральної складової в сфері захисту НПС помічали відомі вчені-екологи ще за часів становлення екологічного права вже незалежної України[4].

Незважаючи на багато розбіжностей в поглядах на варіанти побудови екологічної етики, є єдність у тому, щоб екологічно переосмислити засади нашого мислення [5, с.538].

Енцикліка Папи Франциска “Славен будь”, присвячена проблемам екології є наочним прикладом поєднання етичної складової з постулатами інтегральній екології і по суті сама є частиною цього інтегрального підходу, який задля досягнення результату використовує різні підходи, перспективи тощо. Видана 18 червня 2015 року, вона не тільки викликала увагу усіх вірян Римо-Католицької церкви, але й політиків, вчених, митців, враховуючи статус папського престолу у світовій політиці [6].

Коротко проаналізуємо основні положення енцикліки:

1. Незадовільний стан НПС і відсутність належного захисту. Природа потребує більш уважного і дбайливого ставлення. «Кліматичні зміни – це глобальна проблема з важкими ускладненнями у сфері довкілля, соціальними, економічними, розподільчими та

політичними ускладненнями та становлять один з головних актуальних викликів для людства» (п. 25). «Щороку зникають тисячі видів рослин і тварин, втрачених назавжди, яких ми вже більше не зустрінемо, яких наші діти вже не зможуть побачити» (п. 33). Автор вказує на «своєрідне притуплення та легковажну безвідповідальність» (п. 59). Також аналізуються проблеми в сфері міжнародного захисту через брак політичних рішень (п. 166).

2. Здатність людини вплинути на ситуацію навколо захисту НПС. Папа визнає, що ми «можемо зауважити зростаючу чутливість щодо навколишнього середовища та дбання про природу, дозріває щира і болісна стурбованість всім тим, що діється з нашою планетою» (п.19). «У людства ще залишилася здатність співпрацювати, щоби будувати наш спільний дім» (п.13).

3. Провідною пропозицією енцикліки є «інтегральна екологія», як нова парадигма справедливості; екологія, «яка включатиме особливе місце людини в цьому світі та її взаємини з дійсністю, яка її оточує» (п. 15). Таким чином, «аналіз проблем довкілля невід'ємний від вивчення загальнолюдських, родинних, урбаністичних контекстів, праці, як також від ставлення людини до себе самої» (п. 141), оскільки «не існує двох окремих криз, екологічної та суспільної, а радше – одна і складна соціально-екологічна» (п. 139).

4. В енцикліці є запрошення до діалогу, в якому релігійні організації можуть стати одним із посередників. Також зроблений акцент на вихованні. «Існують дискусії щодо довкілля, в яких важко досягти згоди... Церква не претендує на те, щоб окреслювати наукові питання, ні поставити себе на місце політики, а я лише запрошую до чесної і прозорої дискусії, аби часткові інтереси чи ідеології не шкодили спільному добру» (п. 188). Не можна недооцінювати важливості освітніх екологічних програм, здатних вплинути на щоденні жести і звички, починаючи від зменшення споживання води до роздільного збирання сміття чи вимкнення непотрібного освітлення (п. 211).

Висновок

Розглядаючи енцикліку папи Франциска, ми не тільки усвідомлюємо важливість етичної складової у екологічному вихованні, але й стаємо свідками застосування нових інструментів в рамках інтегрального підходу, який всебічно розглядає проблеми екології та пропонує нестандартні шляхи вирішення проблем. Вплив відомих постатей на суспільство через промови та документи (як запропонована енцикліка) і є частиною інтегрального підходу, який у майбутньому повинен поєднати найкращі зусилля політиків, митців, релігійних діячів світового рівня для досягнення нового рівня захисту НПС. Єдиним питанням, яке не розглядається сьогодні, але виникне у майбутньому через інтегральний підхід у екології – які максимальні обмеження прав людини можуть бути запропоновані у масштабі планети, щоб у короткий термін вирішити екологічні проблеми, особливо у часи кризових явищ, які зачіпають інтереси усього людства?

Список використаних джерел

1. Esbjörn-Hargens, Sean, & Zimmerman, Michael E. Integral ecology: Uniting multiple perspectives on the natural world. –New York: Random House/Integral Books, 2009.
2. Харченко М. Формування екологічної моралі в студентському колективі //Педагогіка і психологія. - 1998. - № 2. - С. 139-144.
3. Екологічна етика Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2014. – 416с.
4. Кравченко С. М., Костицький М. В. Екологічна етика і психологія людини./ Кравченко С. М.,Костицький М. В. – Львів.: Світ, 1992. – 102 с.
5. Толстоухов А. Екологічна свідомість і влада: проблеми взаємовідносин //Хроніка 2000. - 1998. - № 27-28. - С. 538-556
6. Франциск. Енцикліка Laudato Si' (Славен будь) – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html.